

*Процюк Олеся Миколаївна*, старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін та оперативно-розшукової діяльності Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;  
*Мельничук Влада Павлівна*, курсант Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

## **ЗАКОНОДАВЧІ ПРОГАЛИНИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ**

Конституція України проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законодавством [2].

Тримання під вартою – винятковий запобіжний захід, який полягає в ізоляції підозрюваного, обвинуваченого від суспільства, арешті й утриманні його під вартою на встановлених законом підставах і умовах [4, с. 329].

КПК України встановлює, що тримання під вартою є найбільш суворим запобіжним заходом і застосовується виключно у разі, якщо слідчий, прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, пов'язаним із перешкоджанням здійсненню кримінального провадження у будь-яких формах [3].

Для того, щоб застосувати такий запобіжний захід як тримання під вартою слідчий, прокурор готує клопотання, в якому зазначає: короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, в якому підозрюється або обвинувачується особа; правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; виклад обставин, що дають підстави підозрювати, обвинувачувати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилення на матеріали, що підтверджують ці обставини; посилення на один або кілька ризиків, зазначених у ст. 177 КПК України; виклад обставин, на підставі яких слідчий, прокурор дійшов висновку про наявність одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, і посилення на матеріали, що підтверджують ці обставини; обґрунтування неможливості запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні, шляхом застосування більш м'яких запобіжних заходів; обґрунтування необхідності покладення на підозрюваного, обвинуваченого конкретних обов'язків, передбачених ч.5 ст. 194 КПК України. Також до клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання; перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу; підтвердження того, що підозрюваному, обвинуваченому надані копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу [3].

Досліджуючи особливості застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, А. Я. Хитра підтримує позицію Т. І. Ілаєвої щодо доцільності доповнити ч. 1 ст. 184 КПК України положенням про те, що у клопотанні про застосування запобіжного заходу слідчий, прокурор зобов'язаний навести відомості про раніше застосовані до обвинуваченого, підозрюваного запобіжні заходи [5, с. 297].

Важко не погодитися з такою рекомендацією, оскільки слідчий суддя, суд при розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, крім наявності ризиків, вказаних у ст. 177 КПК України, на підставі наданих сторонами кримінального провадження матеріалів зобов'язаний, відповідно до п. 9 ч.1 ст. 178 КПК України, оцінити дотримання підозрюваним умов запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше [3].

Важливо звернути увагу на те, що згідно з КПК України, слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зобов'язаний визначити розмір застави, достатньої для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, передбачених КПК, крім випадків, щодо злочину, вчиненого із застосуванням насильства або погрозою його застосування; щодо злочину, який спричинив загибель людини; щодо особи, стосовно якої у цьому провадженні вже обирався запобіжний захід у вигляді застави, проте був порушений нею [3].

Отже, ухвала слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою має комплексний зміст і, по суті, включає два рішення – перше з них безпосередньо стосується вирішення питання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; друге – щодо визначення розміру застави, достатньої, на думку судді, слідчого судді, для забезпечення виконання процесуальних обов'язків підозрюваного (або, з огляду на наявність обставин, передбачених ч. 4 ст. 183 КПК України, про не застосування застави як можливої альтернативи триманню під вартою) [6, с. 53].

П. М. Гультай зазначає, що за його дослідженням, в одних клопотаннях для розгляду слідчим суддею, судом уже передбачено конкретний розмір застави або його межі, а в інших лише ставиться питання про застосування такого запобіжного заходу. Для того, щоб вирішити цю законодавчу

прогалину автор пропонує розмір застави попередньо встановлювати прокурором. Таку необхідність він обґрунтував тим, що, складаючи клопотання про застосування цього запобіжного заходу, слідчий, прокурор мають змогу більш повно, ніж слідчий суддя та суд, з'ясувати всі обставини, які лежать в основі визначення розміру застави, оцінити наявність ризиків, ризику чи співрозмірність застави для підозрюваного, обвинуваченого. Тому в клопотанні на розгляд суду доцільно пропонувати конкретний розмір застави, обґрунтувавши його конкретними доводами, підтвердження яких перед слідчим суддею, судом є в подальшому обов'язком прокурора [1, с. 14].

Ми підтримуємо думку П. М. Гультая щодо цього питання, адже прокурор, складаючи клопотання про застосування запобіжного заходу, а саме тримання під вартою, надаватиме обґрунтовані доводи щодо розміру застави, а також буде здійснювати прокурорський нагляд щодо дотримання підозрюваним, обвинуваченим, а також заставодавцем покладених на них обов'язків.

Таким чином, вважаємо, що встановлення прокурором розміру застави у клопотанні про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та внесення до змісту клопотання відомостей про раніше застосовані до підозрюваного, обвинуваченого заходи, заповнить окремі законодавчі прогалини щодо врегулювання питання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

#### ***Список використаних джерел***

1. Гультай П. М. Прокурорський нагляд за додержанням законів при застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави в кримінальному провадженні / П. М. Гультай // Віче. – 2013. – № 22. – С. 12–15.
2. Конституція України; Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>. – Назва з екрана.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.
4. Фаринник В. І. Підстави та процесуальний порядок застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту / В. І. Фаринник // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 329–336.
5. Хитра А. Я. Застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою / А. Я. Хитра, Я. О. Дащак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2016. – № 3. – С. 292–302.
6. Шаренко С. Л. Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою: проблеми правового регулювання і правозастосування / С. Л. Шаренко, О. Г. Шило // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – № 1. – С. 50–57.